Analyysi

Käteisen tulevaisuus Suomessa – lailla turvattava peruspalvelu?

Raha ja maksaminen | 10.03.2021 | Heli Snellman, Anja Harju

KIRJOITTAJAT

Heli Snellman
Vanhempi neuvonantaja

Anja Harju
Vanhempi asiantuntija

Käteisraha, setelit ja kolikot, on jokaiselle tuttu maksuväline. Käteisen käyttö maksuvälineenä on vähentynyt ja korttien käyttö lisääntynyt viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Koronakriisi on vähentänyt käteisen käyttöä entisestään, kenties pysyvästi. Siltikin käteinen raha on edelleen tärkeä maksuväline monelle suomalaiselle. Käteisrahalla on myös joitakin erityispiirteitä, jotka sähköisiltä maksutavoilta puuttuvat. Lisäksi käteistä tarvitaan varajärjestelynä maksamisen häiriötilanteissa. Käteistä täytyy olla saatavilla ja sitä täytyy voida käyttää niin kauan kuin ihmiset sitä tarvitsevat ja haluavat.

Käteisen käsittelyyn ja kuljetukseen – eli rahahuoltoon – osallistuvat Suomessa keskuspankki,

talletuspankit, käteisautomaattiyhtiöt, rahahuoltoyhtiöt, arvokuljettajat, laskentakeskukset ja kaupat. Rahahuollon toiminta riippuu siten monesta toimijasta, ja se on malliesimerkki toimialasta, jossa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö on avainasemassa. Työnjako keskuspankin ja yksityisen sektorin välillä on muuttunut vuosien saatossa. Suomen Pankin ja muiden rahahuollon toimijoiden tavoitteena on, että aitoa ja hyväkuntoista käteistä on saatavilla ympäri Suomen kysyntää vastaavasti.

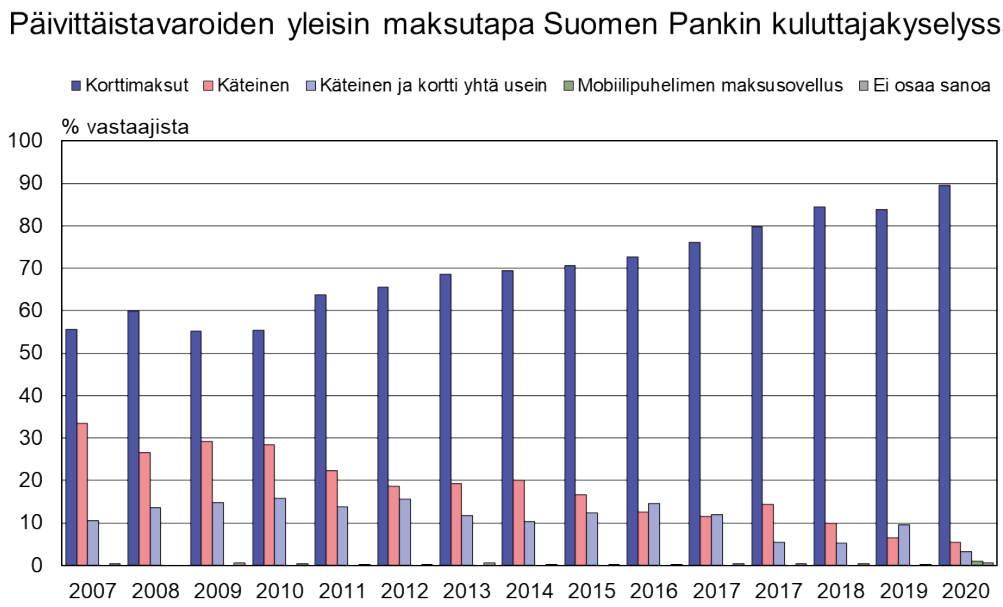
Suomessa käteisen väheneminen on pidemmällä kuin monessa muussa euromaassa, joten meillä myös joudutaan ensimmäisten joukossa miettimään, millä tasolla käteispalvelut täytyy yhteiskunnassa taata. Verrokkiryhmänä kehityksessä ovat muut Pohjoismaat. Suomen Pankin lakisääteinen tehtävä on huolehtia osaltaan rahahuollosta ja setelien liikkeeseen laskemisesta. Lisäksi Suomen Pankin tehtävänä on huolehtia osaltaan maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistua sen kehittämiseen. Keskeistä on säilyttää yleisön luottamus käteiseen maksuvälineenä, sillä sitä kautta konkretisoituu yleisön luottamus euroon. Lisäksi täytyy huolehtia siitä, että käteisen käsittely saadaan pidettyä yhtäältä tehokkaana ja toisaalta riittävän laajana, jotta yhteiskunnan tarvitsema palvelutaso kaikissa oloissa säilyy.

Käteisen liikkeeseenlasku kasvanut, vaikka maksutapahtumat vähenevät

Suomalaisten tulisi olla maksutapojen osalta tasa-arvoisessa asemassa ja pystyä valitsemaan eri tilanteissa juuri itselleen sopivin maksutapa. Vaikka suomalaiset maksavatkin paljon kortilla ja tilisiirroilla, käteinen on kuitenkin edelleen merkittävä maksutapa huomattavalle joukolle suomalaisia.

Käteisen maksukäytöstä ei ole suoraan täydellistä tilastotietoa kuten korttimaksuista, mutta esimerkiksi kuluttajille tehdyt kyselytutkimukset (Kuvio 1) ja käteisautomaattinostojen kehitys kertovat, että käteisen käyttö maksuvälineenä on vähentynyt merkittävästi tällä vuosituhannella. Käteistä käytetään kuitenkin myös säästämistarkoituksessa, ja osa Suomessa liikkeeseen lasketusta käteisestä päätyy matkailijoiden mukana ulkomaille. Näiden eri käyttötarkoitusten seurauksena käteisen liikkeeseenlasku on ollut Suomessa tasaisessa kasvussa koko euroajan, vaikka maksutapahtumia käteisellä hoidetaan aiempaa vähemmän.

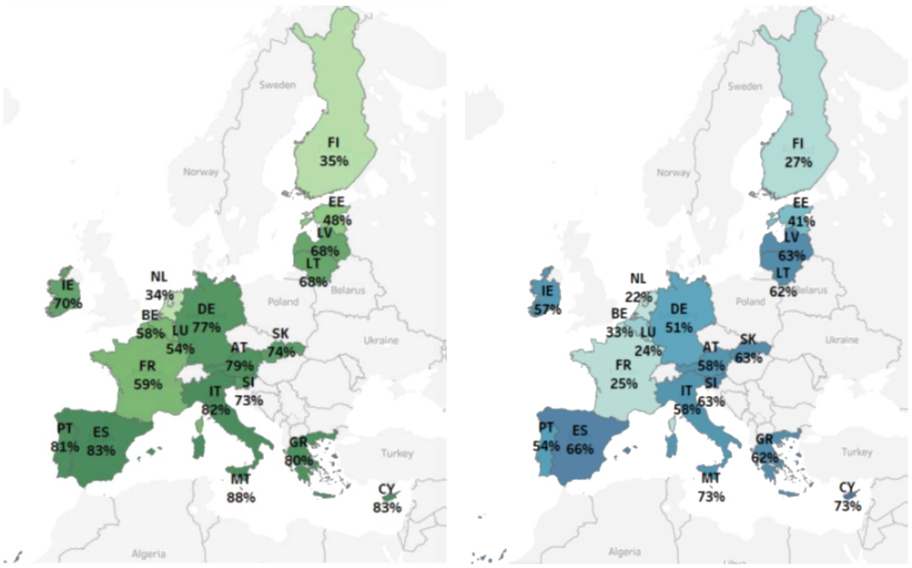
Kuvio 1.

Euroopan keskuspankki (EKP) julkaisi loppuvuodesta 2020 vähittäismaksamista koskevan selvityksen (SPACE)[1]. Sen perusteella käteinen on edelleen euroalueen yleisin maksutapa myyntipisteissä ja yksityishenkilöiden välisissä maksuissa. Kansalliset erot maksukäyttäytymisessä ovat kuitenkin huomattavia, ja Suomessa käteismaksujen osuus kaikista maksupistetapahtumista on euromaiden alhaisimpia (Kuvio 2)[2]. Samassa EKP:n raportissa selvitettiin myös koronapandemian vaikutuksia käteismaksamiseen. Tulosten perusteella käteisellä maksaminen väheni. Kyselytutkimuksen mukaan suuri osa kuluttajista sanoi vähentävänsä käteisen käyttöä myös pysyvästi. Suomen Pankin lokakuussa 2020 tehdyn kuluttajakyselyn perusteella (Kuvio 1) etenkin yhtä usein korttia ja käteistä käyttävien kuluttajien osuus on pienentynyt, ja nämä kuluttajat ovat siirtyneet käyttämään entistä enemmän maksukortteja.

Kuvio 2.

Käteisen maksutapaosuus maksutapahtumissa (vasen kuvio) ja euromääräisissä maksuissa (oikea kuvio) maksupisteissä SPACE-tutkimuksessa vuonna 2019

Lähteet: EKP, Hollannin keskuspankki ja Dutch Payments Association sekä Saksan keskuspankki.
2.12.2020
eurojatalous.fi

Käteisen käyttömahdollisuudet ja saatavuus ratkaisevia ominaisuuksia

Käteisen maksuvälinekäytön kannalta ratkaisevaa on se, miten laajasti käteinen hyväksytään maksutapana. Yrityksiä ja kauppiaita on paljon, mutta riskinä on, että yhteiskunnassa aletaan hyljeksiä käteismaksuja. Tästä oli viitteitä nähtävissä koronakriisin alkaessa keväällä 2020. Vaikka käteinen ei laboratoriotutkimusten perusteella ole erityinen tautien levittäjä, monet kaupat kampanjoivat korttimaksujen puolesta ja kehottivat välttämään käteisellä maksamista. Nähtäväksi jää, missä määrin käteisen käyttö elpyy koronakriisin jälkeen.

Saatavuuden osalta käteinen on erilainen maksutapa kuin vaikkapa maksukortti. Kuluttaja hankkii maksukortin kerran, ja sen jälkeen hän pystyy samalla kortilla käyttämään pankkitalletuksiaan ostoksiin tyypillisesti useita vuosia. Käteistä taas täytyy olla saatavilla jatkuvasti, sillä siinä maksun kate, eli seteli tai kolikko, vaihtaa omistajaa fyysisesti ilman kirjauksia talletusjärjestelmiin.

Kuluttajia ja kauppiaita palvelevat käteisrahahuollosta vastaavat toimijat – esimerkiksi talletuspankit ja käteisautomaattiyhtiöt – päättävät, mistä käteistä voi nostaa tai missä sitä voi

tallettaa. Saatavuuden lisäksi ne päättävät kuluttajien ja kaupan käteisrahapalveluiden hinnoittelusta.

Viimeisten vuosikymmenten aikana käteispalveluita tarjoavien talletuspankkikonttoreiden lukumäärä on selvästi laskenut, ja käteispalveluiden saatavuutta on supistettu konttoreissa esimerkiksi vain tiettyihin viikonpäiviin. Käteisautomaattien lukumäärä väheni pitkään, mutta se on kääntynyt viime vuosina nousuun uuden toimijan käteisautomaattien myötä. Käteisen saatavuutta joka puolella maata tämä ei välttämättä paranna, sillä uusia käteisautomaatteja tulee lähinnä tiiviisti asutuille alueille. Suomessa käteisautomaatit eivät ole talletuspankkien omistamia, mutta kaikki niistä ovat yhteiskäyttöisiä, eli kaikkien talletuspankkien asiakkaat voivat nostaa niiltä rahaa. Hinnoittelussa on eroja[3] eri toimijoiden kesken. Osa käteisautomaateista sekä jakelee käteistä että ottaa vastaan talletuksia. Tällaiset talletusautomaatit ovat lisänneet mahdollisuuksia tallettaa käteistä esimerkiksi konttoreiden ja yösäilöjen lisäksi. Riittävät käteisen talletus- ja palautusmahdollisuudet ovat keskeisiä käteistä vastaanottavien yritysten kannalta. Yritykset voivat myös sopia käteishuollostaan arvokuljettajien kanssa.

Käteisen käytöstä linjattu eurojärjestelmässä ja Suomen Pankissa

Sekä eurojärjestelmä että Suomen Pankki ovat linjanneet kantansa käteisen asemaan. Eurojärjestelmän käteisstrategia[4] julkaistiin loppuvuodesta 2020, ja siinä painotetaan käteisen saatavuuden ja käytettävyyden tärkeyttä jatkossakin. Eurojärjestelmä varmistaa, että seteleitä ja kolikoita on saatavilla kysyntää vastaavasti. Eurojärjestelmän keskuspankit tarjoavat ilmaisia palveluja rahahuollon osapuolille, ja tavoitteena on hoitaa käteisen käsittely taloudessa mahdollisimman kustannustehokkaasti. Lisäksi luottolaitosten tulee taata riittävät käteispalvelut niin yksityis- kuin yritysasiakkailleen. Eurojärjestelmä korostaa myös sitä, että käteinen tulee hyväksyä maksuvälineenä kaikkialla. Ihmisillä tulee olla vapaus valita maksutapansa. Eurojärjestelmä tekee jatkuvasti kehitystyötä, jotta setelit ovat turvallisia ja niitä on mahdollisimman vaikea väärentää. Niin ikään eurojärjestelmä varmistaa, että setelit ovat terveyden kannalta vaarattomia käyttää. Ympäristönäkökohdat ovat myös keskeisiä, ja euroseteleistä sekä niiden tuotantoprosessista tehdään mahdollisimman ympäristöystävällisiä.

Suomen Pankki julkaisi käteiseen liittyvät politiikkalinjauksensa[5] syksyllä 2018. Suomen Pankin näkemyksen mukaan käteistä tulee olla yhteiskunnassa saatavilla kohtuullisin kustannuksin ja sitä pitää pystyä käyttämään ainakin arkielämän kannalta tärkeimpiin hankintoihin. Talletuspankkien tulee jo nykyisen sääntelyn perusteella taata asiakkailleen riittävät käteisen nosto- ja talletusmahdollisuudet, ja asiakkaalla tulisi olla oikeus kohtuulliseen määrään ilmaisia

käteisnostoja tililtään. Lisäksi käteisnostopalvelu kaupan kassalla tulisi olla tasapuolisesti kaikkien saatavilla. Pienyritysten ja yhdistysten käteispalvelujen tulisi rinnastua yksityisasiakkaiden palveluihin. (Kuvio 3)

Kuvio 3.

Euroopan komissio julkaisi syyskuussa 2020 vähittäismaksamista koskevan strategian[6], jossa niin ikään korostetaan käteisen saatavuuden ja käytettävyyden merkitystä sekä käteisen laillisen maksuvälineen asemaa. Komissio puntaroi tarvittavia toimenpiteitä vuoden 2021 loppuun mennessä.

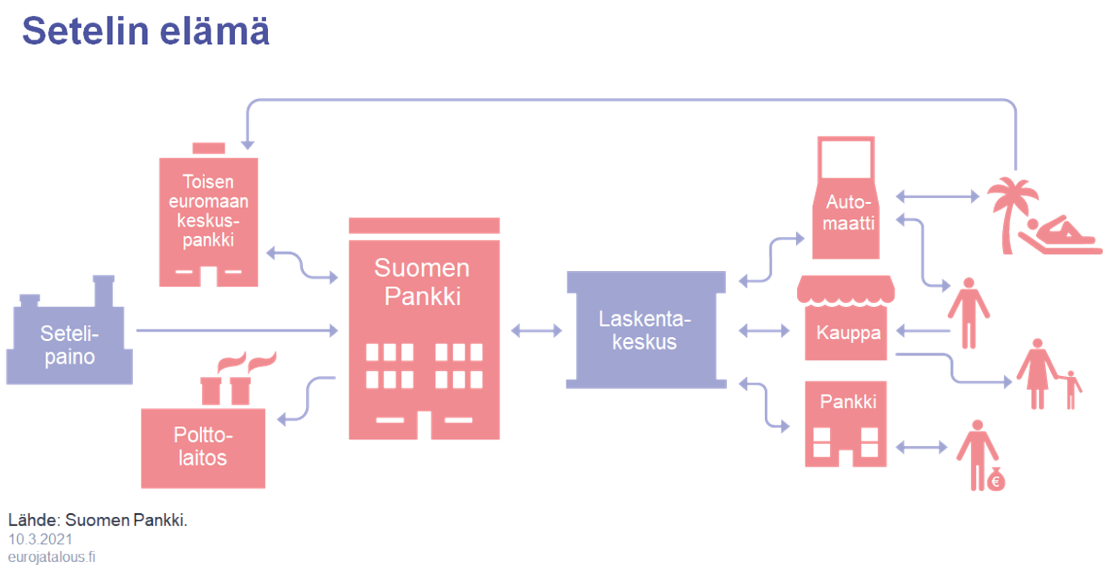
Kuinka rahahuolto Suomessa toimii?

Toimivat käteispalvelut edellyttävät paljon fyysisen rahan käsittelyä ja siirtelyä, mikä ei näy loppuasiakkaille. Seuraavaksi käydään lyhyesti läpi käteisrahaketjun eri toimijoiden tehtävät.

Suomen Pankki laskee Suomen rahaviranomaisena liikkeeseen uudet setelit ja kolikot sekä poistaa kierrosta ja tuhoaa huonokuntoisen käteisrahan. Lisäksi keskuspankki valvoo rahahuollon toimijoita ja niiden laitekannan toimintaa. Suomen Pankki osallistuu myös eurojärjestelmän setelikomitean työhön. Euroalueella keskuspankit huolehtivat yhteistyössä muun muassa setelituotannosta. Suomi kuuluu yhteistyöryhmään, joka kilpailuttaa setelituotannon ja tilaa kysyntäennusteen mukaisen määrän uutta setelistöä yksityisistä, EKP:n hyväksymistä setelipainoista. Seteleitä varastoidaan ja kuljetetaan euroalueen keskuspankkien välillä tarpeen mukaan.

Suomen Pankin asiakkaat, eli rahahuoltoyhtiöt ja talletuspankit, voivat tehdä Suomen Pankkiin rahatilauksia ja rahapalautuksia. Arvokuljetusyritykset hoitavat käteisen jakelun käteisautomaatteihin, kauppoihin ja talletuspankkikonttoreihin, joista kuluttajat joko nostavat käteistä tai saavat sitä vaihtorahana ostoksia tehdessään. Kuluttajat käyttävät käteistä niin kotimaassa kuin muissa euroalueen maissa. Sekä kuluttajat että yritykset tarvitsevat myös käteisen talletusmahdollisuuksia. Käteinen palautuu mm. kaupoista ja talletuspankkikonttoreista arvokuljettajien mukana takaisin yksityisiin laskentakeskuksiin. Laskentakeskukset tarkistavat lajittelukoneillaan käteisen aitouden ja kunnon, ja hyväkuntoinen setelistö palaa takaisin kiertoon. Laskentakeskukset palauttavat ylimääräisen käteisen sekä huonokuntoiset setelit Suomen Pankkiin. Suomen Pankki puolestaan lajittelee setelit omilla lajittelukoneillaan. Lajittelussa huonokuntoiset setelit silputaan koneellisesti ja silppu poltetaan polttolaitoksessa. Suomen Pankin asiakkaiden rahatilauksiin laitetaan sekä uutta että hyväkuntoista käytettyä käteistä. (Kuvio 4)

Kuvio 4.

Lähde: Suomen Pankki.
10.3.2021
eurojatalous.fi

Käteispalveluiden kehittyminen viime vuosikymmeninä

Suomen Pankin suoria rahahuollon osapuolia voivat olla ammattimaiset rahankäsittelijät, eli talletuspankit ja rahahuoltoyhtiöt, ja Suomen Pankki keskittyy tukkurahahuoltoon. Tällä hetkellä suoria osapuolia on kolme, ja ne ovat tehneet Suomen Pankin kanssa rahahuoltosopimuksen. Yksityishenkilöt tai käteistä maksuvälineenä hyväksyvät kaupat eivät voi olla Suomen Pankin asiakkaita. Suomen Pankki on tarjonnut keväästä 2019 lähtien rahahuoltopalveluita vain Vantaan konttorin kautta, ja muualla Suomessa sijainneet konttorit on suljettu. Esimerkiksi vielä vuonna

1988 Suomen Pankilla oli toistakymmentä haarakonttoria ympäri Suomea.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain perusteella talletuspankeilla on velvollisuus tarjota asiakkailleen riittävät käteisen nosto- ja talletusmahdollisuudet osana peruspankkipalveluita. Vaikka palvelun tarjoamisvastuu on talletuspankeilla, talletuspankit ja muut rahahuollon suorat osapuolet voivat ulkoistaa tehtävien hoitamista. Esimerkiksi käteisautomaatit ovat muiden toimijoiden kuin talletuspankkien omistamia. Samoin laskentakeskuksissa hoidettavia rahankäsittelytehtäviä ja rahankuljetuksia eri puolille Suomea on ulkoistettu. Arvokuljetusyritykset voivat hoitaa joko pelkkää rahan kuljettamista tai myös laskentakeskuspalveluita, eli käteisen laskentaa, pakkaamista ja toimituksia asiakkaille.

Suomen kaltaisessa pitkien etäisyyksien maassa seteleiden ja kolikoiden kuljettaminen vaatii paljon ajokilometrejä. Suomen rahahuollon mallissa on asteittain menty siihen, että keskuspankki hoitaa vain perustehtäviään tukkurahahuollossa. Kuluttajia ja kauppiaita palvelevat yksityiset toimijat huolehtivat rahahuollon vähittäispalveluista. (Kuvio 5)

Kuvio 5.

Kustannusten jako ja käteisen kuljettaminen ovat olleet esillä, kun keskuspankki on supistanut konttoriverkostoaan ja yksityinen sektori on alkanut hoitaa suuremman osan käteisrahapalveluista. Kustannuksia pienentää ja kuljetusmatkoja lyhentää oleellisesti se, että Suomen Pankki on laajentanut tarjoamaansa säilytysjärjestelmää, ns. Notes-Held-To-Order (NHTO) -palvelua, jossa yksityisissä laskentakeskuksissa oleva raha ostetaan yöksi keskuspankin taseeseen, vaikka rahaa ei fyysisesti kuljeteta yöksi Suomen Pankkiin. Tällöin toimijoille ei aiheudu

käteisen hallussapidosta korkotappiota, sillä käteinen siirtyy keskuspankin omaisuudeksi, vaikka onkin talletettuna yksityisessä laskentakeskuksessa. Järjestely vähentää merkittävästi turhaa ajoa, sillä muussa tapauksessa eri puolilta Suomea jouduttaisiin ajamaan autoilla ylimääräinen käteinen yötalletukseksi Suomen Pankin tiloihin Vantaalle ja hakemaan se seuraavana aamuna pois.

Ennen Suomen Pankin tarjoamaa säilytysjärjestelmää Suomessa oli käytössä DEPO-säilytysjärjestelmä. Siinä Suomen Pankki osallistui rahahuollon kuluihin kattamalla osan osapuolten menettämästä korkotulosta.

Käteisen erityispiirteistä

Maksaminen ja maksutavat kehittyvät jatkuvasti. Esimerkiksi Suomessa kontaktittomien lähimaksujen suosio on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Myös mobiilimaksamisen reipasta kasvua on ennakoitu ainakin parikymmentä vuotta, ja pikkuhiljaa kuluttajat ovat ryhtyneet maksamaan myös matkapuhelimella. Käteisrahalla on kuitenkin useita erityispiirteitä, joita muiden maksutapojen on vaikeaa korvata.

Ensinnäkin käteinen raha on ainoa keskuspankin suuren yleisön käyttöön tarjoama maksutapa. Olisi suuri muutos, jos tavallisilla kansalaisilla ei olisi muuta vaihtoehtoa kuin pitää rahansa talletuspankeissa ja käyttää ainoastaan talletuspankkien tarjoamia maksuvälineitä. Tällä hetkellä ympäri maailman keskustellaan digitaalisesta keskuspankkirahasta, joka mahdollistaisi kuluttajille keskuspankkirahan käyttämisen virtuaalisessa muodossa. Käynnissä on kuitenkin vasta selvitysvaihe, ja digitaalisen keskuspankkirahan syntyminen vienee aikaa. Jos digitaalinen keskuspankkiraha joskus toteutetaan, se elää rinnakkain seteleiden ja kolikoiden kanssa.

Toinen keskeinen käteisen erityispiirre on se, että käteisellä on ainoana maksutapana laillisen maksuvälineen asema (ns. legal tender). Komission vuonna 2010 antaman suosituksen mukaan (2010/191/EU) tämä tarkoittaa mm. sitä, että maksuvelvoite pitäisi aina pystyä hoitamaan käteisellä. Käytännössä sopimusvapaus maksutavan suhteen on kuitenkin Suomessa vahva, ja käytäntönä on, että esimerkiksi kauppiaat voivat olla hyväksymättä käteistä, mikäli siitä ilmoitetaan kuluttajalle riittävän selkeästi etukäteen.[7] EU:n vähittäismaksustrategiassa todetaan, että euro laillisena maksuvälineenä -asiantuntijaryhmä (ELTEG) tutkii käteisen hyväksymisen ja saatavuuden kehitystä.

Kolmanneksi käteismaksu on saman tien lopullinen, eli maksu tapahtuu reaaliajassa. Käteismaksuissa ei tarvita katteensiirtoja tai järjestelmiä maksun taustalle, kuten esimerkiksi korttimaksamisessa tai tilisiirroissa. Niissäkin maksutavoissa raha siirtyy heti pois maksajalta, mutta maksunsaaja saa sen usein viiveellä. Käteisellä maksettaessa vastaanottaja voi käyttää

käteisen saman tien omiin maksuihinsa. Käteinen myös toimii ilman sähköä ihmisten välisissä tapahtumissa. Neljänneksi käteinen toimii myös varajärjestelynä, mikäli esimerkiksi korttimaksuissa tarvittavissa järjestelmissä olisi häiriöitä. Keskeistä on säilyttää riittävä käteisen huolto- ja käyttöverkosto normaaliaikoina, koska ilman sitä käteinen ei ole vaihtoehto myöskään kriisiaikoina. Mikäli verkosto päästetään liian heikoksi, sitä on vaikea palauttaa ennalleen muun maksamisen häiriötilanteessa.

Viidenneksi käteinen on yksityinen maksutapa. Toisin sanoen maksajan henkilöllisyydestä ei jää jälkiä rekistereihin, kuten kortilla tai tilisiirrolla maksettaessa. Tällöin kulutuskäyttäytymisestä kertyvää dataa ei myöskään voida käyttää kauppatavarana eikä käteinen ole altis esimerkiksi kyberiskuille. Toki anonyymilla maksutavalla on myös kääntöpuolensa, mikä mahdollistaa käteisen käytön rikollisiin tarkoituksiin. Suomen Pankin selvityksen[8] perusteella käteisen käyttö harmaassa taloudessa on kuitenkin Suomessa vähäistä. Myös rahanpesun estäminen kehittyy kaiken aikaa, ja käteisen rahan alkuperä selvitetään useissa yhteyksissä.

Käteinen voi poistua siinä vaiheessa, kun joku digitaalinen maksutapa pystyy hoitamaan käteisen erityispiirteet riittävällä tasolla, eikä käteiselle ole enää kysyntää. Käteisen käyttöverkosto voi kuitenkin kutistua liian pieneksi, mikäli kustannukset rahahuollon toimijoille tai kaupalle kasvavat liian suuriksi ja käteisen käsittelystä koituu niille enemmän kuluja kuin hyötyä. Myös loppuasiakkailta peritty hinta saattaa nopeasti vähentää käteisen käyttöä ja samoin se, jos käteistä ei saa riittävän pienin ponnistuksin esimerkiksi käteisautomaatista tai pankkikonttorista. Myös yleisen luottamuksen horjuminen käteiseen – esimerkiksi väärennösten tai vakavan ryöstöaallon seurauksena – saattaisi nopeasti vähentää käteisen kysyntää ja mahdollisuuksia käyttää sitä.

Tulevaisuuden näkymiä

Käteisrahahuolto vaatii tiivistä yhteistyötä keskuspankin ja yksityisten toimijoiden välillä. Toistaiseksi Suomessa on kyselyjen perusteella pystytty tarjoamaan kutakuinkin riittävät käteispalvelut niin kuluttajille kuin kaupallekin, mutta tulevaisuuden kehitykseen liittyy lukuisia kysymyksiä. Säilyykö esimerkiksi käteisautomaattien, arvokuljetusten ja laskentakeskusten riittävän kattava ylläpito kannattavana liiketoimintana yksityisille yrityksille – ja hyvin toimivan kilpailun kannalta riittävän monelle yritykselle – mikäli käteisen käyttö edelleen vähenee? Tällä hetkellä nämä käteisjakelun kannalta keskeiset toimijat ovat Suomessa muiden toimijoiden kuin Suomessa toimivien talletuspankkien omistuksessa. Supistuvassa markkinassa riskinä on monopolisoituminen, mikä voi vaikuttaa palvelujen saatavuuteen ja hinnoitteluun. Talletuspankeilla on kuitenkin edelleen peruspankkipalveluvelvoitteen mukainen tehtävä huolehtia käteisrahan jakelusta kuluttajille. Talletuspankeille on annettu toimilupaan perustuen

oikeus ottaa asiakkailta vastaan talletuksia sekä asetettu velvoite tarjota peruspankkipalvelut, joihin kuuluvat mm. oikeus nostaa ja tallettaa käteistä. Niin ikään asiakkailta näistä palveluista veloitettavien maksujen tulee olla kohtuullisia.

Myös keskuspankin rooli vähittäismaksamisessa on muuttunut aikojen saatossa. Keskuspankin ja käteisen merkitys vähittäismaksamisessa oli paljon nykyistä suurempi aikana, jolloin ihmisillä ei ollut yleisesti pankkitiliä ja esimerkiksi palkat maksettiin käteisellä. Keskuspankki arvioi jatkuvasti omaa toimintaansa ja miten se osaltaan tukee rahahuollon säilymistä valtakunnan laajuisena, kaikille kansalaisille tasapuolisena palveluna. Voi myös käydä niin, että keskuspankin rooli tulevaisuudessa on rahahuollossa suurempi kuin tällä hetkellä. Esimerkiksi Ruotsissa on esitetty keskuspankkia koskevan lain muutostyössä vaatimuksia keskuspankin käteisrahapalveluille.

Mikäli käteisen saatavuus ja käytettävyys romahtaisivat, jouduttaisiin miettimään, miten suuri tarve yhteiskunnassa on hyvin toimiville käteisrahapalveluille. Suomen Pankin käteislinjausten mukaan ainakin kansalaisten päivittäisen hyvinvoinnin kannalta tärkeät palvelut on voitava hankkia myös käteisellä. Näillä tärkeillä palveluilla tarkoitetaan ennen muuta elintarvikkeiden, lääkkeiden ja polttoaineen hankintaa, jotka on myös huoltovarmuuden kannalta luokiteltu kriittisiksi palveluiksi. Suomen Pankki on myös erittäin sitoutunut eurojärjestelmän käteisstrategiaan, joka korostaa käteisen saatavuuden ja käytettävyyden tärkeyttä. Mikäli käteisen saatavuus ja käytettävyys ovat kriittisiä palveluita yhteiskunnassa, ne täytyy viime kädessä turvata lainsäädännöllä. Keskuspankilla ei ole tarvetta pitää käteispalveluja väkisin yllä yhteiskunnassa. Mikäli ihmiset eivät enää jossain vaiheessa tarvitse fyysistä käteistä, siitä on aika luopua. Mutta samalla on huolehdittava siitä, että vaikeissa kriisitilanteissakin käytössä on varmasti ja luotettavasti toimivat maksutavat. Tätä edellyttävät myös varautumisvaatimukset. Niin kauan kuin kuluttajat ja yritykset tarvitsevat ja haluavat käyttää käteistä, sen pitää olla mahdollista kohtuullisin kustannuksin.

Viitteet

1. EKP:n raportti (2020): https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.spacereport202012~bb2038bbb6.en.pdf?05ce2c97d994fbcf1c93213ca04347dd. ↑
2. Kari Takalan blogi EKP:n raportista (2020): Tuoreen SPACE-tutkimuksen mukaan käteinen yhä suosituin maksutapa euroalueella – korona muuttanut maksukäyttäytymistä – Euro ja talous. ↑
3. Automaattinostojen hinnoittelu vaihtelee pankkiryhmien välillä. Tyypillisesti asiakas voi nostaa rahaa ilmaiseksi tililtään muutaman kerran kuukaudessa. Hintoja voi vertailla maksutilivertailu-sivustolla: https://maksutilivertailu.fine.fi/#. ↑
4. Ks. Eurojärjestelmän käteisstrategia (europa.eu). ↑
5. Ks. https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/puheet-ja-haastattelut/2018/ ↑

tuomas-valimaki-maksamisen-murros/.

6. Ks. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0592&from=EN. ↑
7. Ks. https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/aihekohtaiset/maksaminen-ja-laskutus/#4.1. ↑
8. Kari Takala (2020) Käteisen käytöstä harmaassa taloudessa Suomessa. Suomen Pankin yleistajuiset selvitykset, A 123. Ks. https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/17691. ↑

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin näkemystä.

Asiasanat

korona, koronakriisi, käteinen, käteisstrategia, raha, rahahuolto, Suomi